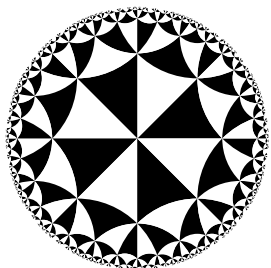

INFOMAT

Utgitt av
Norsk Matematisk Forening

Oktober 2003

INFOMAT takker for innspill fra mange medlemmer. Nyheter som egner seg for internett-oppslag føres fortløpende opp på INFOMATs hjemmeside. Om det er en spesiell sak som du lurar på kan dette være et sted å sjekke.

Da INFOMATs innhold bestemmes av hva som kommer redaktøren for øret vil det være noen typer stoff som det er litt tilfeldig om kommer med. Jeg oppfordrer derfor alle til å hjelpe til at vi får en god

informasjonsstrøm. Om du har stoff som du mener passer for INFOMAT, send et brev til

infomat@math.ntnu.no

Formatet på innsendte bidrag er ikke viktig, så lenge det bruker åpne koder. MS-Word er problematisk for redaktøren mens han befinner seg i Silicon Valley så vennligst unngå dette formatet. \TeX er supert, men vanlig tekst er også fint.

Hjemmeside: <http://www.matematikkforeningen.no/INFOMAT>

Nytt fra instituttene

Innholdet baserer seg på innsendt informasjon fra enkeltmedlemmer og fra instituttene.

Institutt for matematiske fag, Høgskolen i Agder

Litt informasjon om masterstudiet i matematikdidaktikk. Siden oppstart for snart 10 år siden har det blitt uteksaminert mellom 50 og 60 kandidater med hovedfag i matematikdidaktikk. Søkningen til studiet har stort sett vært god. For et par år siden var søkningen mindre enn ønskelig, men søkningen har tatt seg opp igjen, og i 2003 ble det tatt opp 12 studenter til masterstudiet i matematikdidaktikk.

Status forskerutdanning i matematikdidaktikk. Av Trygve Breiteig.

Høgskolen i Agder fikk tillatelse fra UFD til å gi forskerutdanning i matematikdidaktikk fra 1. august 2002, i et program som leder fram til graden phd. I forbindelse med denne satsingen ble det i året 02/03 tilsatt tre nye professorer ved HiA, fra henholdsvis Sverige, England og Island. En tidligere tilsatte fikk opprykk til professor, en til høgskoledosent, og fra 03 ble det tilsatt en gjesteprofessor fra Sverige, med støtte fra NorFA. I år 2000 ble det også tilsatt en professor i matematikkens historie, fra Tyskland. Dette betyr at forskningskapasiteten og det faglige miljøet er styrket vesentlig i de siste tre år, og at forskerutdanningen er i en oppbyggings- og etableringsfase.

I 2002 ble det tatt opp fire doktorstudenter innen matematikdidak-

tikk ved Høgskolen i Agder, og fra 1.august 2003 ble det tatt opp fire til. Fagpersonalet veileder doktorgradsstudenter ved HiA men også fra andre universiteter i Norge, i Norden forøvrig, i England og i sørlige Afrika.

Følgende oppgaver er ellers blitt prioritert i løpet av det første året: å få på plass det formelle regelverket og rammene, med tilhørende dokumenter å få etablert styringsorgan: Fakultetets Forskerutdanningsutvalg for doktorgraden i matematikdidaktikk (FDM) å starte kurs i opplæringsdelen i programmet å få frem forskningsprosjekter og søke eksterne midler å gjøre dette tilbudet kjent å etablere kontakter med potensielle samarbeidspartnere (andre forskningsmiljøer, med skoler, kommuner, og fylke) og med brukermiljøer opprette hjemmeside:

<http://www.hia.no/realfag/om/matinst/drgrad/>

Matematisk institutt, Universitetet i Bergen

Førsteamanuensis Hans-Fredrik Aas pensjonerer seg fra 1. februar 2004. Aas ble ansatt som universitetslektor i ren matematikk fra 1. januar 1966 og har således i snart 40 år ydet en fremragende pedagogisk innsats ved instituttet. Han har også skjøttet mange verv, både på og utenfor instituttet, bl.a. var han styrer i perioden 1990-1992. Didaktikk har vært en av hans hovedinteresser.

Tildelingen av Nobelprisen i økonomi ble i år observert med særlig interesse i Bergen. Vi hadde nemlig den ene prisvinneren, Professor Clive J. M. Grange fra University of California, San Diego, som gjesteforeleser i 1989.

Hans vert ved instituttet, professor Dag Tjøstheim, publiserte i 1994 en artikkel sammen med Grange og Professor T. Täresvirta, Handelshøgskolan, Stockholm, og de tre forfatterne arbeider nå sammen på en bok.

Institutt for matematiske fag (IMF), NTNU

Gjester: Professor Berit Stensønes, University of Michigan og professor Olli Martio, University of Helsinki.

Avlagt dr. ing. eksamener.

Jo Eidsvik. Veileder, Henning Omre: *Markov Chain Monte Carlo Algorithms and their Applications to Petroleum Reservoir Characterization.*

Ayele Taye Goshu. Veileder, Henning Omre: *Bayesian Inversion and Geostatistical Methods applied to some Groundwater Problems.*

NTNU sender årlig 600 studenter til et utenlandsopphold, og vi kan vel regne med flere nå etter kvalitetsreformen.

Studentene har krav på utenlandsopphold allerede på bachelornivå, men IMF har i sin studieplan oppfordret studentene til å vente til de har begynt på masterstudiet.

Studenteruka i Trondheim åpnet 8. oktober og varer ut måneden. Se

<http://uka.no/>

Universitetsdirektøren ved NTNU slutter Universitetsdirektør Vigdis Moe Skarstein er i Statsråd utnevnt til ny nasjonalbibliotekar. Nyheten er så fersk at stillingen ikke er utlyst ennå. Det kan tenkes at ledelsen venter med å tilsette noen fast til en ser utfallet av behandlingen av Ryssdal-utvalgets innstilling. Utvalgets flertall går inn for en en-linje-modell der rektor er administrerende direktør med både faglig og administrativt ansvar, og hvor nåværende universitetsdirektørstilling følgelig får et endret innhold.

Matematisk institutt, UiO

Det lyses ut to stipendiatstillinger ved matematisk institutt i Oslo: én i matematikk og én i statistikk. Stillingene er ledige snarest og løper over 4 år med 25% pliktarbeid.

For nærmere opplysninger om matematikkstipendiatet, se

[http://www.admin.uio.no/opa/ledige-stillinger/
stipMatematiskavdA.html](http://www.admin.uio.no/opa/ledige-stillinger/stipMatematiskavdA.html)

eller ta kontakt med avdelingsbestyrer Erik Løw, elow@math.uio.no, eller Hans Brodersen, broderse@math.uio.no

Søknadsfrist: **28. november** REF. NR.: 03/9911

For nærmere opplysninger om statistikkstipendiatet, se

[http://www.admin.uio.no/opa/ledige-stillinger/
stipstatistikkMatematisk.html](http://www.admin.uio.no/opa/ledige-stillinger/stipstatistikkMatematisk.html)

eller ta kontakt med avdelingsbestyrer Geir Storvik, geirs@math.uio.no, eller Inge Helland, ingeh@math.uio.no.

Søknadsfrist: **15. desember** REF. NR.: 03/9670

Notiser

Foreningens historie NMF ønsker å få en bedre historisk oversikt over sin medlemsmasse. Vi ber derfor alle nåværende livsvarige medlemmer å sende oss hvilket år de (tror de) ble medlem. Hvis noen har tilsvarende informasjon om tidligere medlemmer (navn, stilling, arbeidssted, medlem fra-til) tar vi gjerne imot dette også. Send ditt bidrag i dag til

oyvinso@math.ntnu.no

eller postadresse: Øyvind Solberg, Institutt for matematiske fag, NTNU, 7491 Trondheim.

International Mathematical Union har startet et elektronisk Newsletter. Du finner instruksjoner for hvordan du kan abonnere på IMU-Net på siden

<http://www.mathunion.org/IMU-Net/>

(infomat@math.ntnu.no har tegnet et abonnement). Vår egen Ragni Piene er ansvarlig for IMU-styrets kontakt med IMU-Net.

Lars Onsager hedret med frimerke,

av Helge Holden (NTNU)

Naturvitenskapsmannen Lars Onsager (1903–76) ble hedret med frimerke den 19. september i forbindelse med hundreårsjubileet for sin fødsel. Frimerket ble utgitt i en nystartet serie med motiv av norske nobelprisvinnere, og Onsager kom samtidig med Bjørnstjerne Bjørnson (100-årsdagen for tilde-
ling av Nobel-prisen).

Lars Onsager mottok i 1968 Nobel-prisen i kjemi for sitt banebrytende studium av resiprositetsrelasjonene (Onsager-relasjonene) i irreversibel termodynamikk. Imidlertid ble han også nominert til Nobel-prisen i fysikk for sin eksakte løsning og bestemmelse av faseovergang for Ising-modellen i to dimensjoner – dette er et fabelaktig resultat som er velkjent for matematisk fysikere, og som har hatt enorme konsekvenser i matematisk fysikk. Selv 60 år etter Onsagers utledning kan den ikke forenkles i noen særlig grad. Onsager har også en mer direkte tilknytning til matematikk – men før vi kommer til det, la oss ta hans levnedsløp i grove trekk. Han ble født i Oslo i 1903. hoppet over en

klasse i skolen og begynte på Norges Tekniske Høiskole som 16-åring i 1920. I 1925 ble han uteksaminert som kjemiingeniør.

Han reiste deretter til ETH i Zürich, og i 1928 utvandret han til USA. I 1933 kom han til Yale der han skulle forbli til 1973 (fra 1945 som J. W. Gibbs professor) før han de siste årene var ansatt ved University of Miami. Ved Yale ble han alltid introdusert som “Dr. Onsager”, noe som gjorde ham forlegen fordi han ikke hadde noen doktorgrad. Hans kolleger sa at han bare kunne ta noen av sine arbeider, samle dem og utgi dem som en doktorgrad – han hadde tross alt gjort det arbeidet som mer enn 30 år senere skulle gi ham Nobel-prisen i kjemi. Men Onsager ville ikke det, han ville skrive noe nytt – og kort tid etter kom han tilbake med et manuskript om Mathieu-funksjoner. Kjemikerne var på bar bakke, og de konsulterte fysikerne som sa det samme. Avhandlingen endte tilslutt på bordet til matematikkprofessoren Einar Hille som faktisk var en ekspert på Mathieu-funksjoner, og som med glede kunne gå god for avhandlingen, og gjerne ville gi Onsager doktorgraden i matematikk på grunnlag av avhandlingen. Men da angret kjemikerne seg, og ga ham doktorgraden i kjemi i 1935 for en matematisk avhandling.

Avhandlingen forble upublisert inntil 1993 da Lars Onsagers samlede verker ble utgitt [1], men var kjent blant spesialistene. Den er forøvrig referert til i standardverket Abramowitz and Stegun “Handbook of Mathematical Functions” (Dover, 1965). I forbindelse med utgivelsen av Onsagers samlede verker, uttalte R. Askey “I have... read this thesis with great interest and pleasure. There are few unpublished theses about which that could be written more than

60 years after the thesis was accepted.”

Lars Onsagers favorittbok var Whittaker og Watsons “A Course of Modern Analysis” — hans eksemplar, som nå oppbevares på Onsagerarkivet ved Universitetsbiblioteket i Trondheim, er lest nesten istykker.

[1] *The Collected Works of Lars Onsager (with Commentary)*, (P. C. Hemmer, H. Holden, S. Kjellstrup, eds.), World Scientific, Singapore, 1993

Springer og Kluwer er slått sammen. I serien av urovekkende nyheter fra videnskapelig forleggervirksomhet kommer nyheten om at Kluwer Academic Publishers og Springer Science+Business Media (BertelsmannSpringer) er slått sammen. Se

<http://www.wkap.nl/prod/a/newsaboutkluwer#160903>

for mer informasjon. Hvis INFOMATs redaktør har forstått det riktig betyr dette at nå som begge selskapene er i Cinven and Candover's hender skal de drives som ett selskap fra 1. februar 2004.

NMF og Abelsymposiet.

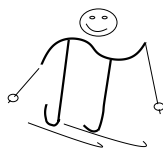
Abelstyret har invitert Norsk Matematisk Forening til å utarbeide et forslag til en avtale om organisering av årlige Abelsymposier, inkludert publisering av proceedings.

SKI OG MATEMATIKK

Rondablikk Høyfjellshotell 08 - 11/1-2004

Ski og Matematikk er den årlige vinterkonferansen til Norsk Matematisk Forening. Tidlig i januar samles vi på fjellet til skiturer og matematisk samvær. Foredragene er normalt på et skandinavisk språk, og er populærvitenskap for ekspertene.

Etter å ha fått bekreftet at fjorårets epidemi virkelig var en epidemi som ikke var isolert til hotellet, har vi tatt sjansen på å bestille plass samme sted som tidligere år. Hotellet ligger passe midt i mellom Trondheim og Oslo, de tradisjonelt sett tyngste deltagerstendene til Ski og Matematikk.

Iløper.

Prisene gjelder fra og med lunsj torsdag og til og med frokost søndag.

- Pr. person i dobbeltrom kr. 1.940
- Pr. person i enkeltrom Kr 2.260
- Barn under 15 år i ekstraseng Kr. 200
- Barn under 5 år i ekstraseng Kr 100

Web-side

Nærmere informasjon om program og deltagerliste vil komme på

<http://www.math.uio.no/~dnormann/skiogmatematikk.html>

Påmelding

Påmelding skjer elektronisk til Dag Normann

dnormann at math.uio.no

Adkomst

Man kan komme til Rondablikk med tog eller bil. Som tidligere år, vil en buss fra hotellet møte deltagerne som kommer med tog fra Oslo eller Trondheim torsdag formiddag, og vil bringe dem tilbake etter frokost søndag. Hente og bringetjenesten koster kr. 80 pr. person t/r.

THE ABEL PRIZE

Call for nominations

The Norwegian Academy of Science and Letters hereby calls for nominations of candidates for the Abel Prize 2004.

The Abel Prize, which was awarded for the first time in 2003, amounts to NOK 6 million (approximately 750.000€). It is an international prize for outstanding scientific work in the field of mathematics, including mathematical aspects of computer science, mathematical physics, probability, numerical analysis and scientific computing, statistics, and also applications of mathematics in the sciences.

The prize is to recognize contributions to mathematics and its applications of extraordinary depth and influence. Such work may have resolved fundamental problems, created powerful new techniques, introduced unifying principles or opened up major new areas. The intent is to award prizes over the course of time in a wide range of areas of mathematics and its applications.

The Abel Committee will submit a recommendation of a candidate for the Abel Prize to The Norwegian Academy of Science and Letters, which will select the Abel laureate on the basis of this recommendation. The name of the Abel laureate will be announced in late March 2004.

The nomination letter should contain a CV and a description of the candidate's works together with names of distinguished specialists who can be contacted for independent opinion. The letter should be sent, no later than November 15th 2003, to:

The Norwegian Academy of Science and Letters
Drammensveien 78
NO-0271 Oslo
Norway

For further information, please consult: <http://www.abelprisen.no>

Oslo, August 2003

Inger Moen
President

Reidun Sirevåg
Secretary General

Lars Walløe
Vice-President